

"אם צעיר ערבי סיים הנדסת חשמל במוצע 87 ובסוף עובד בשיפוצים, תחושת הניכור שלו כלפי המדינה עולה"

אחרי שהשב"כ הזהיר מהכוונה לקצץ 15% בתקציבים שמיועדים לצמצום הפערים של החברה הערבית מההיבט הביטחוני, גם במשרדי הממשלה ובמשק מתריעים מפגיעה בשילוב ערבים בשוק העבודה ובמשרות איכותיות, וחוששים שההתקדמות של השנים האחרונות תיעצר. "פגיעה בתקציבים האלה זו פגיעה בכל הציבור בארץ"

452 תגובות

שקד אילת | 06:21

תגיות תקציב תעסוקה ערביי ישראל הייטק קיצוצים

דווקא בגלל המלחמה שנכפתה על ישראל ולמרות שאין עוררין על כך שנדרשים קיצוצים כדי לממן את המציאות המלחמתית החדשה בישראל - ההחלטה לקצץ באופן נרחב ולא פרופורציונאלי את תוכנית החומש לחברה הערבית, זועקת לשמיים.

כעת, תקציב 2024 שאושר בממשלה ואמור לעבור בכנסת במהלך החודש הבא, מדבר על קיצוץ של 15% מהתוכנית שהחלה ב-2022 ואמורה להסתיים ב-2026, שהם למעשה קיצוץ של 900 מיליון שקל בשנה ובנוסף קיצוץ של 200 מיליון שקל מענקי איזון - בסה"כ קיצוץ של 1.1 מיליארד שקל בשנה, ו-3.3 מיליארד בשלוש השנים שנשארו לתוכנית. לשם השוואה, הקיצוץ בשאר המשרדים עומד על 5% בלבד - שליש מהקיצוץ בתוכנית שאמורה לצמצם אפליה תקציבית של עשרות שנים של המגזר הערבי, למרבה האירוניה. נציין שגם החברה הערבית נפגעת כמוזן מאותו קיצוץ רוחבי בכל המשרדים, אך בנוסף התקציבים הישירים שלה נפגעים בשיעור גדול עוד יותר.

תושבים באום אל פאחם (צילום: alarab.net)

לאחר שגם **השב"כ הזהיר בעצמו** באופן חריג שהקיצוץ בתקציבי המגזר הערבי "טומן בחובו איום אסטרטגי לטווח הארוך", משום שהדבר עלול להביא לצמצום בתחושת הזיקה של האזרחים הערבים וכתוצאה מכך להתחברות שלהם לגורמי טרור פלסטיניים, גם בכירים במשק, במשרדי ממשלה הנוגעים לדבר ובארגונים שפועלים לשילוב גברים ונשים מהחברה הערבית בשוק העבודה - חוששים מההשלכות החמורות של הקיצוץ.

מאיר בינג, מנכ"ל המשרד לשוויון חברתי שאמון על ביצוע התוכנית, מבהיר שחשוב להבין שההשלכות הכלכליות של אותו קיצוץ בתוכנית החומש, שנועדה לנסות לצמצם אפליה תקציבית ארוכת שנים למגזר הערבי, יגררו את כל הכלכלה הישראלית למטה: "לצד העובדה הברורה מאליה שהאזרחים הערבים הם שווי זכויות ומגיע להם לקבל את התקציבים האלה, לצערי יש אנשים שזה לא מעניין אותם, ולכן חשוב שהציבור יבין שפגיעה בתוכנית הזאת היא פגיעה בכל הכלכלה הישראלית.

"אזרח ערבי שלא עובד לא משלם מיסים למדינה, נזקק לקצבאות מהמדינה, פחות קונה ומניע את המשק וכך איכות החיים של כולנו נפגעת. לא מעט דוחות ומחקרים בעבר הראו שאי-מיצוי ההון האנושי בחברה הערבית פוגע בכלכלה הישראלית בהיקפים של עשרות מיליארדים בשנה, ולעומת זאת השילוב שלהם בשנים האחרונות בזכות תוכניות החומש תרם לצמיחה הגבוהה שנרשמה בארץ".

ד"ר נסרין חדאד חאג' יחיא, שותפה בקרן פורטלנד, מסבירה כי "המצב הכלכלי הירוד בחברה הערבית מטריד מאוד. דוח העוני שפורסם לאחרונה מצביע על תחולת עוני של 39% בקרב משפחות ערביות - יותר מכפול מהשיעור בקרב יהודים, שעומד על 16%. בנוסף, הדוח מראה ששיעור עצום של כ-30% מהאוכלוסייה הערבית חיים בביטחון תזונתי נמוך מאוד, לעומת כ-9% באוכלוסייה היהודית".

בנוסף, ד"ר חדאד חאג' יחיא טוענת כי "נתונים ראשוניים על שיעור האבטלה בעקבות המלחמה מצביעים על פגיעה גדולה יותר בחברה הערבית. מחקרים על שוק העבודה הראו שגם במשבר הקורונה עובדים מהחברה הערבית, בעיקר גברים צעירים, נפלטו בשיעור גבוה בהשוואה לכלל האוכלוסייה. צריך להבין שהקשר בין צעירים ערבים שהם חסרי מעש לתופעות שליליות של פגיעה ואף גרוע מכך הוא קשר ישיר, שאני מקווה שברור שהאינטרס של המדינה לטפל בו, בראש ובראשונה בשביל הציבור הערבי אך גם עבור כל הציבור בארץ".

בתוך הנתונים הבינוניים, ניתן למצוא כמה נקודות אור, שגורמים המעורים בנושא כמו ד"ר חדאד חאג' יחיא וכן מנכ"ל המשרד לשוויון חברתי מצביעים עליהם וטוענים שאלה הושגו בזכות תוכניות החומש: "שיעור התעסוקה של נשים ערביות עלה פי אחד וחצי בעשר שנים, מ-30% ב-2013 ל-45% ב-2023, ויותר ערביות וערבים השתלבו בתעשיית ההייטק", אומרת ד"ר חדאד חאג' יחיא, על סמך ניתוח שלה של נתוני הלמ"ס. "שיעור הזכאות לבגרות בחינוך הערבי עלה מ-58% ב-2015 ל-72% ב-2021, שיעור הסטודנטים הערבים מכלל הסטודנטים לתואר ראשון עלה מ-15% ב-2015 ל-19% ב-2022 (קרוב לשיעורם באוכלוסייה), והיקף התחבורה ביישובים ערביים עלה משמעותית".

50% מהגברים הערבים – בענפים בהם השכר נמוך מהממוצע

אחת הנקודות החשובות לדעת כל מי שעוסק בשילוב החברה הערבית בכלכלה ובחברה, הוא השילוב של צעירות וצעירים במה שמכונה תעסוקה איכותית, שכן שיעור התעסוקה לבדו לא מראה את התמונה המלאה – משום שגם אם שיעורי התעסוקה ימשיכו לעלות, כל עוד רוב העובדים יקבלו שכר נמוך מהממוצע ויעבדו בעבודות פחות טובות ובתנאים פחות טובים, המטרה של השילוב האמיתי לא תושג.

מסקירה שערכה ד"ר חדאד חאג' יחיא לארגון אלפנאר, שמקדם תעסוקה ופיתוח כלכלי בחברה הערבית, עולה כי שיעור גבוה של גברים ערבים עובדים בענפים שבהם השכר נמוך מהשכר הממוצע כמו בינוי, מסחר ותחבורה (50%), לעומת שיעור נמוך בהרבה בקרב יהודים באותם ענפים (23%). לעומת זאת, שיעור המועסקים בענפי כלכלה שבהם השכר גבוה, נמוך בקרב גברים ערבים בהשוואה לגברים יהודים (20% לעומת 40%).

תמונה דומה ניתן לראות גם בהשוואה בין נשים יהודיות לערביות: שיעור הנשים הערביות שעובדות בענפים שבהם השכר נמוך מהשכר הממוצע עומד על 66% לעומת 47% אצל הנשים היהודיות, ובענפים שבהם השכר גבוה מהממוצע עובדות 6% מהנשים הערביות לעומת 20% מהנשים היהודיות.

בענף "מידע ותקשורת" שכולל את המקצועות היוקרתיים במשק, בעיקר בהייטק, אחוז אחד מתוך אוכלוסיית הגברים הערבים השתתף לעומת 12.2% מתוך הגברים היהודים, ו-6.3% מהנשים היהודיות לעומת 1.1% מהנשים הערביות (בשנת 2022).

הקיצוץ – פגיעה באחד ממנועי הצמיחה של המשק

רמי שוורץ, מנכ"ל קרן פורטלנד, שעוסקת בפיתוח חברתי כלכלי ומקדמת ייצוג של אוכלוסיות מוחלשות בתעשיית ההייטק, מסביר כי השילוב של אוכלוסייה ערבית בתעסוקה איכותית תלוי באופן קריטי בתקציבים שעשויים להיחתך. "בתוכנית החדשה שפועלת מאז 2022 יש כל מיני תמריצים למעסיקים בהייטק הישראלי לשלב צעירים ערבים ללא ניסיון. למשל, סבסוד עלות העסקה של ג'וניורים מהחברה הערבית בתקופה הראשונה, שכן אם גם ככה קשה לג'וניורים להיכנס לתעשייה – אז בחברה הערבית זה כמעט בלתי אפשרי כי אין קשרים והתעשייה רחוקה בדר"כ מהיישובים שבפריפריה.

"היתרונות בסבסוד הזה למשל, הוא שהמעסיק מקבל פה תמריץ כלכלי לתקופה מסוימת, ואחרי אותה תקופה יש לו כבר אנשים מנוסים ששווה לו להמשיך להעסיק", מסביר שוורץ. "מדובר פה ברווח כפול, כי בדרך כלל מדובר במשרות שכבר יועדו לעובדים בחו"ל, בהודו או במזרח אירופה, אז האינטרס של המדינה הוא להשאיר את הכסף והמשרות האלה בארץ".

יריב חסר, מנהל הפעילות של חברת פאגאיה בישראל, מספר כי קיבל מקרן פורטלנד סבסוד משמעותי בחסות המדינה להעסקת עובדים צעירים מהחברה הערבית, שהפך את עלות העסקתם עבורו לדומה בעלותה לזו של עובדים מהודו: "כולם יודעים שההייטק הישראלי משווע לכוח אדם, אבל צריך להבין שהגענו כמעט למיצוי של רוב האוכלוסיות, למעט בקרב חרדים ובקרב ערבים. אין הרבה דרכים להגדיל את כוח האדם בהייטק הישראלי, והמגזר הערבי קריטי לזה. יש באוכלוסייה הזאת כוח אדם מוכשר שברובו לא יודע איך להשתלב, כי בתעשיות הביטחוניות שבטח 'ישאבו' את עובדי ההייטק בשנים הקרובות אין לערבים סיווג, ובחברות הרגילות אין להם את הקשרים בדרך כלל. פגיעה בניסיונות לשלב את האוכלוסייה הערבית בהייטק הישראלי זה פגיעה במנוע צמיחה משמעותי של ההייטק והמשק בכלל".

עוד הוסיף חסר כי "אין ספק שזה גם קריטי לחיים המשותפים שלנו בארץ. זה קצת מצחיק להגיד כי אנחנו גרים בארץ הזאת ביחד אבל זה פתאום גורם להכיר את האחר, וכשרואים אנשים בעיניים זה מייצר יותר הבנה. אנחנו לא מדברים פוליטיקה, מתמקדים בעבודה, וזה מוצלח מכל הבחינות".

חסאן טואפרה, ראש הרשות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית במשרד לשוויון חברתי, אומר כי "נושא שילוב עובדים ערבים במקצועות ההייטק לא קודם בתוכנית החומש הקודמת, וזה לקח שלמדנו לתוכנית החומש הנוכחית 550. שוק ההייטק הוא הקטר שמניע את המשק, שם נמצאות המשרות בעלות הפריזון הגבוה. היום אנחנו כבר רואים צמצום משמעותי בפערים בין החברה הערבית לחברה הכללית בזכאות לבגרות וגם בכניסה להשכלה הגבוהה, אבל ברגע שמגיעים לשוק התעסוקה רואים את הפערים נפערים מחדש. הפער בהכנסה הממוצעת למשק בית בחברה הערבית והחברה היהודית הוא בלתי נתפס. רק על ידי קידום האוכלוסייה הערבית בתחומי המדעים, החדשנות, היזמות וההייטק, נוכל באמת לצמצם חלק מפערי הפריזון הגדולים".

טואפרה מוסיף כי "כיום נער יהודי יכול להגיד כבר בגיל צעיר שהוא חולם להיות יזם, או שהוא מכוון להגיע להייטק. הוא יודע עם מי להתייעץ בנושא, יש לו שלל מודלים לחיקוי מסביב, וברור לו לאן הוא צריך לכוון בתיכון ובצבא ובאוניברסיטה כדי להגיע לשם. לצעיר הערבי אין את המעטפת הזו, אין לו מודלים לחיקוי ואין לו מי שילווה אותו על מנת להגשים את עצמו בתחום. וזה עוד בלי לדבר על המחסור במשקיעים ובאנג'לים שתומכים במיזמים שמגיעים מהחברה הערבית. הנתון שמראה את חלקה היחסי של החברה הערבית בסטארטאפים הפעילים כיום בישראל, הוא נתון מדאיג שאומר דרשני ולכן תוכנית החומש משקיעה מאות מליוני שקלים בהכשרות, השמות, תמריצים, עידוד חדשנות ויזמות לצמצום הפער".

ובחזרה לאזהרה של השב"כ עצמו מפגיעה לא פרופורציונלית בחברה הערבית משיקולים ביטחוניים, במיוחד בתקופה הרגישה הזאת, חאג'–יחיא מוסיפה לסיכום כי "מעבר לפן הכלכלי, צריך להבין שאם צעיר ערבי שסיים הנדסת חשמל למשל בממוצע 87 ובסוף עובד בשיפוצים, תחושת הניכור שלו כלפי היהודים וכלפי המדינה עולה. לעומת זה האדוות החיוביות של אותו צעיר שמשלבת בעבודה איכותית הן עצומות, כי כשהסביבה של אותו צעיר רואה שמי שמתאמץ ומשקיע גם מגיע לתוצאות – מחלחלת ההבנה שכדאי להם להשקיעה ושהם חלק בלתי נפרד מהמדינה".

// UA GA

